

Skolan ska tillbaka till grunderna:

Skolans organisering

Antagen av Liberalernas
landsmöte 2025

Rapporten baserar sig på ett förslag som på partistyrelsens uppdrag utarbetades av en skolpolitisk arbetsgrupp (Camilla Mårtensen, ordförande, Roger Haddad, Ylva Mozis och Liv Näslund).

Skolan ska tillbaka till grunderna

Kunskap är grunden för frihet. Utbildning ger människor verktygen att tänka självständigt, göra genomtänkta livsval och göra klassresor. En välfungerande skola är därför den viktigaste investeringen Sverige kan göra. Den höjer och håller ihop det svenska samhället.

Den skola vi har idag blir det samhälle vi får imorgon. Om skolan inte fungerar betyder det en framtid med lägre tillväxt, färre svenska vetenskapliga upptäckter, färre företagare, för få som arbetar i välfärden och fler barn som lockas in i kriminalitet. Om skolan däremot fungerar som den ska kommer Sverige stå rustat för framtiden och fler människor kommer få möjligheten att välja sin egen väg i livet, oavsett bakgrund.

Det finns delar av skolan som fungerar bra – men mycket kan bli bättre. Den misslyckade kommunaliseringen innebar att statlig regelstyrning ersattes av decentraliserad målstyrning, vilket öppnade upp för effektiviseringar i form av besparingar och sänkta ambitioner. Friskolereformen kom till utan att det fanns några statliga regler för vad en skola faktiskt är – vilket har lett till att oseriösa friskoleägare kunnat göra vinst på bekostnad av barnens utbildning. Samtidigt har en konstruktivistisk kunskapssyn dominerat i skolan, något som reducerat lärarens roll till mentor och coach.

Liberalerna har i regeringen därför inlett den mest ambitiösa reformagendan för skolan någonsin. Det handlar först och främst om att återreglera svensk skola – så att varje skola har allt det där som tidigare var självklart. Det handlar bland annat om en helrenovering av friskolesystemet, stärkt statlig styrning över finansieringen och att se till att undervisning och läroplaner är förankrade i vetenskap om hur barn lär sig bäst. Det handlar om att lärare alltid har stöd att ingripa, fler små undervisningsgrupper och fler speciallärare för barn som behöver stöd. Riktiga böcker ersätter skärmar. Krav på skolbibliotek för alla elever. Reglerad undervisningstid och tid till för- och efterarbete för lärare.

Men mer behöver göras för att ta skolan tillbaka till grunderna. Skolan är den sista lägerelden och behöver brinna ännu starkare.

Den svenska skolan kan inte vara en experimentverkstad för ideologiska trender eller kortsiktiga vinstintressen. Den måste åter bli en stark kraft – byggd på kunskap, bildning och ordning – som skapar möjligheter, frihet och framtidstro. Det är dags att vi återigen behandlar skolan som den viktiga samhällsbärande institution den är. Därför krävs nu en politik som förändrar skolans organisering och garanterar trygghet och studiero i klassrummet. Liberalerna är och förblir Sveriges skolparti – och vi kommer alltid att kämpa för en skola där alla barn får det som är deras rätt: en utbildning av hög kvalitet.

Introduktion

Skolan är samhällets viktigaste kraft för att få ett samhälle som fungerar och håller ihop. Idag är skolan inte vad den skulle kunna vara. För att bli det krävs en skola som går tillbaka till grunderna, både i klassrummet men också i hur skolsystemet är organiserat i stort. Därför behöver staten ta ett tydligare steg framåt.

På grund av flera reformer som genomfördes på 90-talet – kommunaliseringen, friskolereformen, målstyrningen (New Public Management, NPM) och den konstruktivistiska pedagogikens genomslag – har skolresultaten fallit. Den senaste Pisa-mätningen visar på det största kunskapsraset för svenska elever någonsin. Vi har i dag en skola där var fjärde femtonåring inte kan läsa eller räkna ordentligt, samtidigt som lärares förutsättningar och arbetsmiljö är under all kritik.

En ljusglimt finns i att elever med svensk bakgrund gör relativt bra ifrån sig i de internationella mätningarna. Men det går påtagligt sämre för utrikes födda barn och även sämre för den bredare gruppen barn med utländsk bakgrund, särskilt pojkar. Resultaten visar också en allt större spridning mellan lågpresterande och högpresterande elever – vilket synliggör att skolan inte har förutsättningar att klara av sitt kompensatoriska uppdrag.

Det är tydligt att vi idag har ett skolsystem som inte klarar av att ge goda förutsättningar för alla barn oavsett utgångsläge. Ett system som inte klarar av att ge alla barn och unga en trygg och bra grund att stå på. Vi måste göra allt vi kan för att vända utvecklingen.

Kommunaliseringen och avregleringen

Att skolan har blivit avreglerad har både elever och lärare förlorat på. Före 1989 var lärares arbetsvillkor reglerade. Det fanns bland annat en reglerad högsta undervisningstid och maxtak för klasstorlekar. Sedan genomfördes kommunaliseringen av Socialdemokraterna, med intentionerna att öka effektiviteten och inflytandet för profession, föräldrar och elever.¹ Varje kommun, skola, rektor och lärare skulle ha stor frihet att utifrån egen förmåga arbeta mot de statliga målen. Men det blev tvärtom.

Styrsystemet gick från statlig regelstyrning till decentraliserad målstyrning, och i stället för tydliga nationella regler infördes otydligt formulerade mål och mer av administrationskrävande uppföljning, utvärdering och kontroll.

Målstyrningen i skolan har lett till att strategier och controllers hos huvudmännen och på skolmyndigheterna har blivit betydligt fler, medan de som jobbar i klassrummet har fått betydligt sämre förutsättningar. Administrationen har ökat, samtidigt som skolprofessionernas inflytande och professionella frihet har minskat. Undervisningstiden har svällt, samtidigt som tiden till för- och efterarbete har krympt. Det är något fundamentalt fel i ett skolsystem när det betraktas som finare

¹ Se prop. 1989/90:41. För en fullständig redovisning kring motiven bakom kommunaliseringen, se SOU 2014:5, s. 57.

och ger högre lön att producera strategier i stället för att arbeta med skolans huvuduppdrag: att lära ut och förmedla kunskap.

På grund av målstyrningen har skolans bärande väggar filats ner. En skola kan idag vara lite vad som helst – utan bl.a. krav på labbsalar, skolmatsal eller hur många elever som får gå i en klass. Därtill har kommunaliseringen påverkat finansieringen av skolan på ett negativt sätt. Ständiga krav på effektivisering har lett till att skolan idag inte har tillräckliga resurser. Samtidigt skiljer det stort mellan kommunerna i hur mycket som läggs på skolan. Två skolor som råkar ligga på var sin sida om en kommungräns kan ha helt olika förutsättningar att fungera. Detta lotteri måste upphöra.

Därför har Liberalerna i regeringen lagstadgat rätten till läroböcker och bemannade skolbibliotek och tagit initiativ till reglering av lärarnas undervisningstid och tid till för- och efterarbete samt en reformering av stödsystemet och elevhälsan. Vi har även tagit steg för att införa ett maxtak för barngruppernas storlek i förskolan. Arbetet med att stärka den statliga styrningen över skolans finansiering pågår. Liberalerna vill även se ett maxtak för klasstorlekarna i skolan och en reglerad rätt till halvklassundervisning på lågstadiet.

Liberalerna har påbörjat resan mot en återreglerad skola. Det kommer att kosta och det kommer att ta tid. Men det är helt nödvändigt. Systemet som sådant måste göras om i grunden – med slutmålet att staten helt ska ta över ansvaret från kommunerna.

Skolan ska förstатligas – vi ska ha en nationell skola och inte en kommunal. Men vi behöver redan nu fortsätta arbetet med att återreglera skolan för att stärka dess bärande väggar. Vi presenterar nu en plan för viktiga steg som behöver tas inför ett förstатligande.

1. **Avskaffa New Public Management i skolan.** Avregleringen måste rullas tillbaka och målstyrningen av skolan ska ersättas av regelstyrning. På samma sätt som målstyrningen infördes i svensk skola på 90-talet ska en statlig utredning tillsättas för att avskaffa målstyrning och New Public Management.
2. **Reglera tillgången till speciallärare.** Tillgången till speciallärare bör regleras genom exempelvis ett golv för hur många speciallärare som bör finnas per elev.
3. **Stärk elevhälsan.** Elevhälsans vårduppdrag bör stärkas, och den bör regleras så att elever får det stöd av till exempel sjuksköterskor, kuratorer och läkare som de behöver. Generellt sett behöver fler stödfunktioner i skolan regleras.
4. **Renodla lärarrollen.** Dagens mentorsuppdrag är på många håll felaktigt utformat och gör att lärare ofta förutsätts vara ensamt ansvariga även för sina elevers emotionella, hälsomässiga, sociala och övriga utveckling. Liberalerna vill att lärare ska kunna vara lärare. De ska inte behöva vara socialsekreterare, livscoach och förälder samtidigt, eftersom det tar värdefull tid från undervisningsuppdraget. Därför ska andra yrkesgrupper huvudsakligen ansvara för mentorsuppdraget.
5. **Inför en straffavgift för skolor som anställer obehöriga lärare.** Skolor som satt i system att anställa obehöriga lärare ska vara tvungna att betala kännbara sanktionsavgifter.

Friskolesystemet

Friskolesystemet fungerar inte. Det är nära nog fritt fram för oseriösa aktörer och religiös indoktrinering i dagens skola – på bekostnad av barnens kunskaper. Friskolereformen röstades igenom efter kommunaliseringen. Den bestod i huvudsak av det fria skolvalet och fri etablering av friskolor. På grund av kommunaliseringen och målstyrningen växte friskolesystemet fram i ett skolklimat som hade betydligt färre statliga regler än tidigare. Dessutom ändrade Socialdemokraterna systemet så att friskolorna fick samma ersättning per elev som den kommunala skolan, trots att de inte har samma förpliktelser och ansvar.²

Med facit i hand fick inte reformen de positiva effekter som Liberalerna eller andra partier trodde, utan den har istället haft tydliga negativa konsekvenser på skolsystemet som helhet. Det handlar inte om enskilda aktörer, utan systemet som helhet. Det har funnits en borgerlig naivitet – en blind fläck – kring detta faktum. På grund av att partier velat värna det fria skolvalet har man i decennier haft svårt att ta till sig de negativa konsekvenserna som friskolesystemet skapar – både för samhället och eleverna. Vansinniga inslag – som att skolor har kunnat gå i konkurs på dagen och lämna eleverna på bar backe – har normaliserats.

Friskolor har fler obehöriga lärare,³ lägre lärartäthet,⁴ sämre ställt med skolbibliotek⁵ och större problem med fuskbetyg.⁶ Vidare finns mängder av exempel där skolpengen gått till allt annat än till elevernas utbildning, såsom sexklubbar i Thailand,⁷ våffelstugor⁸ eller friskolor som lär ut ”omvändelse”-terapi för homosexuella elever.⁹ Det går knappt en dag utan att det kommer nya avslöjanden om friskolor som prioriterar vinst framför elevernas rätt till kunskap. Skolans kunskapsuppdrag är centralt och alla skolor måste hålla hög kvalitet.

Det är i grunden positivt att föräldrar kan välja skola till sina barn. Men det bygger på att staten kan garantera en likvärdig nivå vad gäller utbildningens kvalitet och att drivkrafterna i skolsystemet leder åt det hållet. Så är det tyvärr inte idag.

Den fria etableringsrätten har också resulterat i stora negativa konsekvenser för elever i kommunala skolor, bl.a. eftersom de kommunala huvudmännen har ett större ansvar än de fristående. Till exempel måste kommunala skolor kunna garantera skolplats till samtliga elever i kommunen. En kommun kan även t.ex. med kort varsel behöva ta emot elever om Skolinspektionen återkallar godkännandet för en friskola.

2 Prop. Fristående skolor m.m. (prop. 1995/96:200) s. 52.

3 Skolverkets rapport [Pedagogisk personal i skolan och vuxenutbildning](#).

4 Officiell statistik, Skolverket, Gymnasieskolan – Personal – Riksnivå, Tabell 4 A: Pedagogisk högskoleexamen, genomsnittlig tjänstgöringsgrad, heltidstjänster och lärartäthet läsåren 2014/15–2023/24.

5 Skolverkets rapport [Attityder till skolan](#) (2019). Skolverket har presenterat Attityder till skolan sedan 90-talet. Under våren 2025 kommer en ny rapport att presenteras.

6 Skolverkets rapport [Från gymnasieskola till högskola](#) (2018) där myndigheten bl.a. skriver: ”De studenter som gått på gymnasieskola med enskild huvudman har lägre prestation – trots att denna grupp generellt har något högre betyg från gymnasieskolan. Denna skillnad gäller för studenter i olika nivåer av betygspoäng, och från vart och ett av de högskoleförberedande programmen.” En rapport från UKÄ och Skolverket, [Till högskolan från gymnasieskolan](#) (2024), har också visat att elever från fristående gymnasieskolor presterar sämre på högskolan.

7 SVT Nyheter: [Skolans pengar ska ha gått till go-go-barer i Thailand](#)

8 SVT Nyheter: [De köpte våffelstuga i Åre och skärgårdstomter för skolpengen](#)

9 Qx: [Elever på religiösa friskolor lärdes att homosexuella kunde omvändas](#)

En annan stor utmaning är de sårbarheter för extremism och indoktrinering som dagens skolsystem bär på. Det handlar delvis om möjligheten för främmande makt att påverka svensk skola på det sätt som Totalförsvarets forskningsinstitut flaggat upp. FOI har funnit att det inte är osannolikt att en utländsk antagonist skulle kunna investera i svenska skolor med syfte att påverka det demokratiska samhället eller/och kontrollera diaspora. Skolinspektionen har svårt att upptäcka och motverka antagonistiska aktörer och det finns stora svårigheter att identifiera nationaliteten på ett företags huvudman eller ägarförhållanden utomlands.¹⁰ En anledning till att det är svårt att spåra det utländska ägandet är aktiebolagsformen.

Vidare finns det problem med religiös indoktrinering på skolor. I totalt nio fall sedan 2019 har Skolinspektionen fattat beslut om återkallelse av tillstånd på grund av risk för att elever vid de aktuella skolorna kunde utsättas för antidemokratisk påverkan.¹¹ Eftersom det är skolorna själva som anger om de är konfessionella eller inte¹² kan det alltså finnas situationer där självutnämnda "icke-konfessionella" skolor indoktrinerar elever eller sprider antidemokratisk propaganda. Ett exempel var en skola i Gävle som inte angav sig som konfessionell men i praktiken hade en inofficiell religiös profil.¹³

Samma sak gäller för förskolor. Skolinspektionen pekar i sin rapport om skolor med problematik avseende våldsbejakande extremism m.m. på att tillsynen av konfessionella förskolor ligger hos kommunerna och att många kommuner uppger att de har svårt med tillsynen. Knappt hälften av kommunerna som har ingått i rapporten har hittills prövat demokrativillkoren, och en stor majoritet uttrycker att det är svårt att göra prövningen. Det är oacceptabelt att förskolan kan användas som en arena för indoktrinering. Vinst eller religion får inte prioriteras framför barns utbildning och utveckling.

Vidare finns stora problem med hur sanktionssystemet fungerar idag. Skolinspektionen har inte fått in viten på fem år från de skolor som de anser missköter sig.¹⁴ Samtidigt som Liberalerna initierat arbetet för att skärpa tillsynen måste vi minska byråkratin. Poängen med tillsynen ska inte vara att nitiskt granska varenda policy en skola tar fram, utan att slå ner på missförhållanden som går ut över eleverna och kunskapsuppgiften. Annars hamnar vi i en situation där Skolinspektionen silar mygg och sväljer kameler.

Religiösa friskolor och segregering skolor hör inte hemma i det svenska skolsystemet. Skolans roll för att säkra liberala värderingar i samhället ska stärkas.

Liberalerna har inlett en helrenovering av friskolesystemet i regeringen. Det handlar bland annat om förslag om kraftiga böter, skarpare ägar- och ledningsprövning, vinststopp vid en rad olika fall och en möjlighet att återkräva skolpengen. Inom ramen för arbetet med en nationell skolpengsnorm ses även finansieringen av friskolor över. Det innebär att skolpengen kommer att differentieras och separeras, så att kommunerna i vissa fall kommer att kunna tilldela mer medel till den kommunala skolverksamheten utan en skyldighet att tilldela friskolor motsvarande. Friskolor kommer inte heller längre att bli överkompenserade. Liberalerna vill även att alla friskolor ska omfattas av

¹⁰ Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), rapporten [Utländska investeringar och ägande i svensk grund- och gymnasieskola - En studie om risker](#) (2023).

¹¹ Skolinspektionen (2023): [Skolor med problematik avseende våldsbejakande extremism m.m.](#)

¹² Skollagen (2010:800) 2 kap. 5 c §.

¹³ Svenska Dagbladet: [Skolinspektionen stänger Nya kastets skola](#)

¹⁴ Ekot: [Skolinspektionen har inte fått in viten på fem år: "Bedrövligt"](#)

offentlighetsprincipen. Vi ser dock att ännu mer behöver göras.

6. **Vinstintresset behöver fasas ut ur skolväsendet.** Rätten att välja skola är självklar och central och ska värnas och utvecklas. Samtidigt behöver skolväsendet mer ordning och reda i sin styrning. Elevernas kunskapsutveckling ska alltid sättas i främsta rummet och friskolor som i dag drivs som vinstdrivande aktiebolag ska omvandlas till en associationsform utan vinstsyfte. Hur övergången ska ske behöver utredas och vara förenlig med Sveriges internationella åtaganden kring fri- och rättigheter. Det nya friskolesystemet ska även ge bättre förutsättningar för föräldrakooperativ och andra små fristående förskolor och skolor.
7. **Avskaffa det utländska ägandet.** Det är den svenska demokratin som ska kontrollera den svenska skolan – inte utländska aktieägare. Det finns stora risker ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv med utländskt ägande, vilket bland annat Totalförsvarets forskningsinstitut pekat ut. Det är svårt att ta reda på vem som äger skolorna eftersom Skolinspektionen är beroende av information från andra länder. Det är inte rimligt att vi inte har kontroll över vilka som kan utöva inflytande över svensk skola. Därför bör allt utländskt ägande fasas ut.
8. **Se över den fria etableringsrätten.** De kommunala huvudmännen har ett större ansvar än de fristående. Till exempel måste kommunala skolor kunna garantera skolplats till samtliga elever i kommunen. Att friskolor kan etablera sig där de vill riskerar att leda till överetableringar och att skolans knappa resurser går till fel saker. Den fria etableringsrätten måste därför ses över med utgångspunkt i de negativa konsekvenser den innebär. Skolor ska ligga där de behövs, inte där det är mest förmånligt.
9. **Förbjud religiösa förskolor.** Liberalerna har som första borgerliga parti tagit ställning för ett förbud mot religiösa friskolor. Religiösa förskolor riskerar att cementera utanförskap och att indoktrinera små barn i religion. Alla förskolor i Sverige bör vara icke-konfessionella. Lagstiftningen måste vara förenlig med Sveriges internationella åtaganden, vilket innebär att nationella minoriteter undantas.
10. **Låt Skolinspektionen arbeta dolt för att upptäcka indoktrinering och misskötsel.** Idag kan kommuner göra anonyma kontrollköp för att kontrollera att näringsidkare inte säljer tobak till minderåriga och myndigheter kan dolt köpa varor för att upptäcka narkotika. På samma sätt bör Skolinspektionen kunna uppträda som förälder för att kunna avslöja om en skola exempelvis inte ställer upp på demokratiska värderingar – till exempel genom att fråga hur skolan ställer sig till könsuppdelad verksamhet.
11. **Ge Skolinspektionen i uppdrag att granska hur regleringar efterlevs.** Skolinspektionen ska helt sluta med att granska ovetenskapliga påhitt som hur skolor arbetar med till exempel tillgänglig lärmiljö, värdeord och lektionsdesign. De ska i stället granska och sätta stopp för skolor som fuskar med skolans bärande väggar – till exempel särskilt stöd och andel legitimerade lärare. Dessutom måste myndigheten säkerställa att alla granskningar bygger på vetenskaplig grund.

Konstruktivistiska idéer om pedagogik och lärarens roll

Skolan behöver hitta tillbaka till sina grunder och sluta med pedagogiska experiment. Under 90-talet ersattes till stor del den faktabaserade kunskapssynen med en mer postmodern och konstruktivistisk syn på lärande. Den ”nya” pedagogiken utgick från elevens självständiga lärande, erfarenheter och intressen. Kunskap sågs som något relativt och den tidlösa lärarrollen som berättar, förklarar och instruerar skulle städas bort.¹⁵ Eleverna själva skulle ta ansvar för undervisningen och sitt lärande, och läraren marginaliserades till mentor och coach. Det har varit förödande för läraryrkets status och elevers lärande. En bieffekt av den förändrade kunskapssynen är att skolan idag ställer krav på muntlig presentation, abstrakt tänkande och resonering redan i tidiga årskurser, istället för att fokus ligger på faktakunskaper och grundläggande färdigheter som att lära sig läsa, skriva och räkna. Skolan har också idag krav på sig att ta hänsyn till elevernas åsikter om undervisningen och dess innehåll, redan när de går i förskolan och lågstadiet.

Liberalerna har inlett ett omfattande arbete med att återupprätta läraryrkets status. Det handlar framför allt om att förbättra lärares förutsättningar och arbetsmiljö – bland annat genom att reglera undervisningstiden och tiden till för- och efterarbete samtidigt som vi avskaffar extra anpassningar och reformerar stödsystemet i grunden.

Skolan kan vidare inte vara en spegelbild av ovetenskapliga trender som florerar i samhället. Digitaliseringen är ett exempel på när skolan fått agera experimentverkstad för att politiker och andra aktörer i skolan är rädda att uppfattas som omoderna. Resultatet av den överdrivna digitaliseringen är inte bara att eleverna inte kan läsa – utan också att många saknar grundläggande digital kompetens.¹⁶ Under det senaste decenniet har skärmhysterin tillåtit bre ut sig – med Socialdemokraternas goda minne. Konsulter inom digitalisering och edtechbranschen har använt skolan som en bankomat och gjort stora pengar, med produkter som helt saknar stöd i vetenskapen om hur barn lär sig bäst. Ändlösa kartläggningar, lyssneläsning, skärmar och andra extra anpassningar har ersatt speciallärare, ansträngning och mängdträning. Det kommer säkert komma fler löften om mirakelkurer. Skolan måste då ha förutsättningar att visa motståndskraft mot tillfälliga trender.

Yngre barn och skärmar är en dålig kombination. Liberalerna har i regeringen påbörjat resan från skärm till pärm i skolan. Historiska satsningar på böcker genomförs, skoldagen görs helt mobilfri och förskolan har blivit skärmfri. Samtidigt har arbetet med en helt ny läroplan påbörjats som fokuserar på grundläggande färdigheter och som överensstämmer med vetenskapen om hur barn bäst lär sig läsa, skriva och räkna. En ny lärarutbildning har tagits fram – med fokus på vetenskapliga metoder och mer fokus på förberedelser för den faktiska klassrumssituationen.

12. Gör lärare till skyddad yrkestitel. Bara de som är utbildade och har en lärarlegitimation borde få kalla sig lärare. Undervisningen bör bara bedrivas av lärare.

13. Ersätt ovetenskapliga insatser och anpassningar med riktigt stöd. Det behövs fler speciallärare som arbetar med eleverna, och färre specialpedagoger med rådgivande samt administrativa uppdrag. Lyssneläsning och andra extra anpassningar och insatser som inte har stöd i vetenskapen ska ersättas med relevanta stödinsatser och speciallärarhjälp. Tidigt

¹⁵ DN Debatt: ”Jag ber om ursäkt för 90-talets pedagogiska idéer” och SOU 1992:94 s. 167 ff.

¹⁶ Skolverket: [ICILS: en internationell studie om digital kompetens hos elever i årskurs 8](#)

stöd bör regleras och ges med grund i vetenskapliga metoder.

14. **Gör fortbildningen relevant för lärare och grundad i vetenskap.** Lärare som vill bedriva en traditionell undervisning kan idag tvingas gå utbildningar i pseudovetenskapliga metoder, såsom kooperativt lärande. Så kan vi inte ha det. Alla fortbildningsinsatser ska ha tydlig grund i vetenskap. Myter om att det finns olika lärstilar och trendiga, billiga undervisningsmetoder ska rensas ut.
15. **Nytt reglerat stödsystem och slopade utredningskrav.** När en elev halkar efter startar idag ett omfattande utredningsarbete som kräver stora mängder dokumentation. Ofta blir det sedan underlag för extra anpassningar eller särskilt stöd. Istället vill vi se att elever får hjälp av en skicklig lärare eller speciallärare – utan omfattande utredning. Istället för dagens system ska det finnas ett nytt reglerat stödsystem.

Avregleringen har förstört skolan

90-talets reformer har, i stället för att göra skolan bättre, skapat utrymme för krafter som inte har i skolan att göra. Charlataner har kunnat starta skolor, men även sprida och kapitalisera på myter om ny teknik och om hur barn lär sig bäst. Med falska löften om mirakelkurer och en smartare och billigare väg till framgång.

Föräldrar har allt mer börjat se sig själva som kunder, samtidigt som politiker återkommande har ökat kraven utan att tillföra tillräckliga resurser. Och det är lärarnas arbetsmiljö och elevernas kunskaper som har kommit i kläm.

Behöriga lärare, skolbibliotek, skolböcker och en fungerande elevhälsa har på grund av detta i praktiken blivit saker som skolor bör ha, men inte måste ha. Liberalerna sticker inte under stol med att problemen ofta är allra störst i friskolesektorn, men det förekommer även i de kommunala skolorna.

Det finns ett grundläggande problem med att skolan inte är statlig, samtidigt som mer eller mindre samtliga styrdokument tas fram på nationell nivå. Den decentraliserade målstyrningen har varit skadlig, och har skapat ett skolsystem som inte håller ihop. Ett system som inte klarar av att ge alla barn och unga en trygg och bra grund att stå på.

Den svenska demokratin är därför delvis vingklippt i sina möjligheter att förbättra skolan. Statens förmåga att förändra situationen i svenska klassrum är betydligt mindre än vad politiker i andra partier är villiga att erkänna.

Detta har inte bara skapat en klyfta mellan svenska rikspolitiker, skolmyndigheter, kommuner och svenska klassrum. Den svaga kopplingen till vardagen i klassrummet har gjort att pedagogiska trender, experiment, hobbyprojekt och ovetenskapliga arbetssätt kapat delar av myndigheter och lärosäten. Men också att de har tillåtit bre ut sig hos både kommunala och fristående huvudmän.

Klyftan leder också till avarter, som att det skiljer 70 000 kronor mellan den kommun som lägger minst och den som lägger mest på skolan per år och elev.¹⁷ Ungefär hälften av den summan beror på objektiva faktorer – men hälften gör inte det utan vittnar om skillnader i ambitionsnivå. Ett lagförslag som föreslog en sådan orättvisa hade antagligen stoppats av alla riksdagens partier. Vilket barns skolgång är värt 70 000 kronor mindre baserat på bostadsort?

Skolan är inte vilken verksamhet som helst. När skolan fungerar får alla barn möjlighet att påverka sina liv och följa sina drömmar. Skolan lägger också grunden för att bli en god medborgare och medmänniska. Det liberala samhället förutsätter att individer tar eget ansvar, anstränger sig och visar omtanke om sina medmänniskor.

Nu tar Liberalerna tillbaka skolan till grunderna. En skola där barn är elever och inte kunder. Där staten kliver fram och religion och vinst tillbaka. En skola som är som starkast där den behövs som mest.

¹⁷ Dir. 2023:153, s. 2.